

УДК 37.013.42

Грудіна В.В.¹

Щербина С.С.²

¹ студ. гр. СН-219 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ВИДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ПРОБЛЕМНИМИ СІМ'ЯМИ

Проблемні сім'ї у науковій та методичній літературі визначаються як вразлива категорія населення. Дезорганізація соціального інституту сім'ї негативно позначається як на її членах, так і на суспільстві в цілому. З метою подолання або зниження негативних проявів неблагополуччя, проблемну сім'ю виділяють як клієнта соціально-педагогічної роботи. При цьому науковцями вона розглядається як колективний клієнт, що має складну об'єктивно-суб'єктивну природу, отримуючи допомогу соціальних служб, але водночас займається самодіяльністю з забезпечення власного виживання, зберігання своїх функціональних завдань і структурних зв'язків соціальної роботи та умови їхнього впровадження. На основі мети можна визначити такі види завдань, що розв'язує соціальний педагог у роботі з сім'єю: сприяння виживанню сім'ї, допомога в підтримці її функціонування, а також сприяння розвитку сім'ї. Нині соціальними педагогами активно використовуються такі моделі допомоги сім'ї: педагогічна, соціальна, психологічна, діагностична та медична. Використання тієї чи іншої моделі залежить від характеру причин, що викликають проблему дитячо-батьківських відносин.

Педагогічна модель базується на припущенні про недостатню педагогічну компетентність батьків. Суб'єктом проблеми є дитина. Використовуючи цю модель, соціальний педагог орієнтується не стільки на індивідуальні можливості батьків, скільки на універсальні з погляду педагогіки та психології способи виховання.

Соціальна модель – використовується у випадках, коли сімейні труднощі є результатом несприятливих життєвих обставин. Тому, крім аналізу життєвої ситуації, необхідна допомога зовнішніх сил (допомоги, разові виплати тощо).

Психологічна модель – використовується, коли причини труднощів дитини лежать у сфері спілкування, в особистісних особливостях членів сім'ї. Ця модель передбачає аналіз сімейної ситуації, психодіагностику особистості, діагностику сімейних взаємин. Практична допомога полягає у подоланні бар'єрів спілкування та причин його порушень.

Діагностична модель – ґрунтується на припущенні дефіциту у батьків спеціальних знань про дитину чи свою сім'ю. Об'єкт діагностики – сім'я, діти та підлітки з порушеннями спілкування.

Медична модель – припускає, що в основі сімейних труднощів лежать хвороби. Допомога полягає у проведенні психотерапії (лікуванні хворого та адаптації здорових членів сім'ї до проблем хворого). Як правило, шкільний соціальний педагог використовує педагогічну (навчальну) модель у роботі з батьками. Як вже було сказано вище, дана модель виходить із припущення про дефіцит у батьків знань та вмінь з виховання дітей. Ця модель має профілактичний характер, особливо її потребують дисфункціональні сім'ї, оскільки вона спрямована на підвищення психолого-педагогічної культури батьків, розширення та зміцнення виховного потенціалу сім'ї.

На сучасному розвитку суспільства йде пошук нових підходів у роботі з неблагополучною сім'єю, оптимальних форм та методів психолого-педагогічного впливу для корекції та оздоровлення дитячо-батьківських відносин. До основних напрямів роботи із сім'єю відносять:

1. Вивчення причин сімейного неблагополуччя, відношення у сім'ї до дитини.

2. Психолого-педагогічне просвітництво батьків з питань сімейного виховання, знайомство з позитивним досвідом виховання дітей.

3. Надання практичної допомоги та психологічної підтримки сім'ї. Перш ніж приступити до роботи, проводять діагностування та визначення соціально-педагогічних і психологічних проблем, які негативно впливають на становлення та розвиток особистості дитини в сім'ї.

Виявляються та аналізуються фактори, що сприяють ефективності роботи. Ціль діяльності соціального педагога – захист прав та інтересів дитини. У роботі з неблагополучними сім'ями соціальний педагог керується такими принципами: 1) дотримання пріоритету інтересів дитини; 2) максимально можливе співробітництво з біологічними батьками дитини; 3) захист права дитини на виховання по можливості у своїй біологічній сім'ї; його право знати своїх батьків; декларація про спільне із нею проживання; 4) тісна взаємодія з іншими зацікавленими організаціями та службами, які здійснюють роботу з сім'ями та дітьми: медичними, правоохоронними, опіки та піклування, освіти тощо.

Отже, соціальна робота з проблемними сім'ями передбачає дії соціальних органів держави, їхніх фахівців та самої сім'ї, спрямованих на поліпшення матеріально-побутових умов життєдіяльності, розширення її можливостей у здійсненні прав, свобод, забезпечення повноцінного розвитку всіх її членів. З метою надання якісних соціальних послуг, фахівці даної сфери мають дотримуватися принципів, які є вихідними положеннями організації роботи. Розрізняють різні моделі, види та етапи соціально-педагогічної роботи з проблемними сім'ями, що має пряму залежність від їх типу, наявності супутніх ускладнень їх життєдіяльності, власного бажання.